

WHAT THE PAPER SAYS · WHAT IT DOESN'T · WHY IT MATTERS

Маленькі діти не просто спершу егоїстичні: їхні швидкі вибори виявилися більш просоціальними, ніж повільні

У дослідженні 537 італомовних дітей віком від 3 до 10 років науковці просили дітей робити соціальні вибори в умовах дефіциту часу або після затримки. Швидкі відповіді наймолодших дітей були більш схильними до співпраці, чеснішими й готовими приймати невигідні пропозиції, ніж їхні повільні відповіді. Із дорослішанням дітей ця інтуїтивна просоціальність не зникла — навпаки, обміркована просоціальність підростала їй назустріч. Уважне прочитання: це не доказ того, що діти скрізь добрі від природи. Це свідчення — на одній північноіталійській вибірці та наборі лабораторних ігор, — що ранні просоціальні пориви можуть бути стабільними, поки рефлексивне просоціальне міркування їх наздоганяє.

Written by Cinzia Vaglio · Cross-checked by Lucio Vaglio · AI-assisted, human-reviewed

Paper: *Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood*, Francesco Margoni, Francesco Nava, Chiara Sotis, Matthew R. Levy, Valerio Capraro and Elena Nava, *Nature Human Behaviour* (2026) · DOI: 10.1038/s41562-026-02487-4

Повільний шлях до того, щоб бути добрим

Якщо змусити трирічну дитину швидко вирішити, поділитися, співпрацювати чи сказати правду, — чого ви очікуєте?

Проста версія каже: порив егоїстичний, а роздум моральний. Дитина хапає цукерку; старша, більш вдумлива дитина вчиться стриманості. Ця стаття ускладнює таку версію. На великій вибірці італомовних дітей наймолодші були більш просоціальними, коли відповідали швидко, ніж коли мусили чекати. Старші діти не ставали менш просоціальними в умовах інтуїції. Змінилася повільна сторона: обміркована просоціальність зростала з віком, поки не наздогнала.

Ось важлива форма результату. Це не «діти народжуються добрими». Це не «роздум робить дітей егоїстичними». Це твердження про розвиток: ранні просоціальні реакції виявлялися у швидких виборах і залишалися приблизно стабільними, тоді як просоціальні вибори, зроблені із затримкою, зміцнювалися впродовж дитинства.

Що зробили автори

Команда протестувала **537 дітей віком від 3 до 10 років** у Мілані (Італія). Кожну дитину випадковим чином віднесли до одного з двох режимів ухвалення рішення:

- **Дефіцит часу:** відповісти протягом 10 секунд.
- **Відстрочка:** зачекати щонайменше 10 секунд перед відповіддю.

Потім кожна дитина пройшла набір зрозумілих дітям задач на соціальні рішення, побудованих навколо цукерок, вигаданих партнерів і простих моральних сценаріїв. Загалом кожна дитина ухвалила **19 рішень**.

Задачі охоплювали кілька видів соціальної поведінки:

- **Гра в суспільні блага**, де діти вирішували, скільки цукерок покласти до спільного фонду, який потім подвоять і розділять.
- **Гра «диктатор»**, де вони вирішували, скільки цукерок віддати іншій дитині.
- **Гра «ультиматум»**, де вони приймали або відхиляли пропозиції, що ділили цукерки нерівно.
- **Гра на обман**, де брехня давала дитині більше цукерок, а партнерові — менше.
- Дві зрозумілі дітям **моральні дилеми**, де однією дитиною можна пожертвувати, щоб урятувати п'ятьох.

Автори не розглядали це як п'ять ізольованих ігор. Вони скористалися факторним аналізом, щоб перевірити, чи групуються вибори в ширші риси. Виокремилися три фактори:

- **Просоціальність:** співпраця, щедрість, чесність і готовність не применшувати виграш іншого гравця в одноразових ситуаціях.
- **Соціальний оптимізм:** віра в те, що інші діти співпрацюватимуть.
- **Поступливість:** загальна готовність приймати пропозиції, навіть несправедливі.

Це важливо, бо головний результат — не про одну задачу з роздаванням цукерок. Він про закономірність у кількох рішеннях.

Що тут означають «інтуїція» і «обмірковування»

«Інтуїція» в цій статті не означає якесь містичне внутрішнє моральне чуття. Вона означає вибір, зроблений в умовах дефіциту часу: дитині треба було відповісти протягом 10 секунд.

«Обмірковування» — протилежна експериментальна рамка: дитині треба було зачекати щонайменше 10 секунд перед відповіддю.

Ця маніпуляція звична в дослідженнях подвійних процесів, але все ж це лише наближення. Швидка відповідь — не чистий інстинкт, а відповідь із затримкою — не чистий розум. Тому твердження статті вужче й чистіше: за цих умов дефіциту часу й відстрочки просоціальна поведінка йшла різними шляхами розвитку.

Що вони знайшли

Головний результат — перехрестя в тому, як розвиваються швидкі й повільні просоціальні вибори.

У **3 роки** діти у швидкій умові набирали більше за фактором Просоціальності, ніж діти в повільній. Повідомлений ефект склав **бета = 0,66 з 95% довірчим інтервалом від 0,35 до 0,97** (посібник). Простіше кажучи: серед наймолодших дітей умова швидкого вибору була пов'язана з більш просоціальною поведінкою.

Ця швидка просоціальність **не** показала явних свідчень зростання чи зниження з віком. Автори повідомляють про відсутність сильних свідчень вікового тренду в інтуїтивній Просоціальності.

Повільна умова була іншою. **Обміркована Просоціальність зростала з віком (бета = 0,09, 95% ДІ від 0,04 до 0,13)**. Із дорослішанням дітей розрив між швидкими й повільними виборами звужувався. До **9–10 років** стаття не знайшла значущої різниці між режимами рішення.

Два інші фактори поводитися інакше:

- **Соціальний оптимізм** не показав свідчень зміни з віком чи режимом рішення.
- **Поступливість** знижувалася з віком, особливо за відстрочки: старші діти були загалом менш схильні приймати чужі пропозиції.

Результати на рівні окремих задач додають відтінків. Швидка умова була пов'язана з більшою співпрацею в наймолодших дітей у Грі в суспільні блага і з більшою чесністю у Грі на обман. Вона явно не робила молодших дітей більш альтруїстичними у Грі «диктатор». Тому стаття не каже «інтуїція посилює будь-яку просоціальну поведінку». Вона каже, що широкий просоціальний фактор, зібраний з кількох задач, був вищий в умовах дефіциту часу в ранньому дитинстві, тоді як обміркована просоціальність зростала з віком.

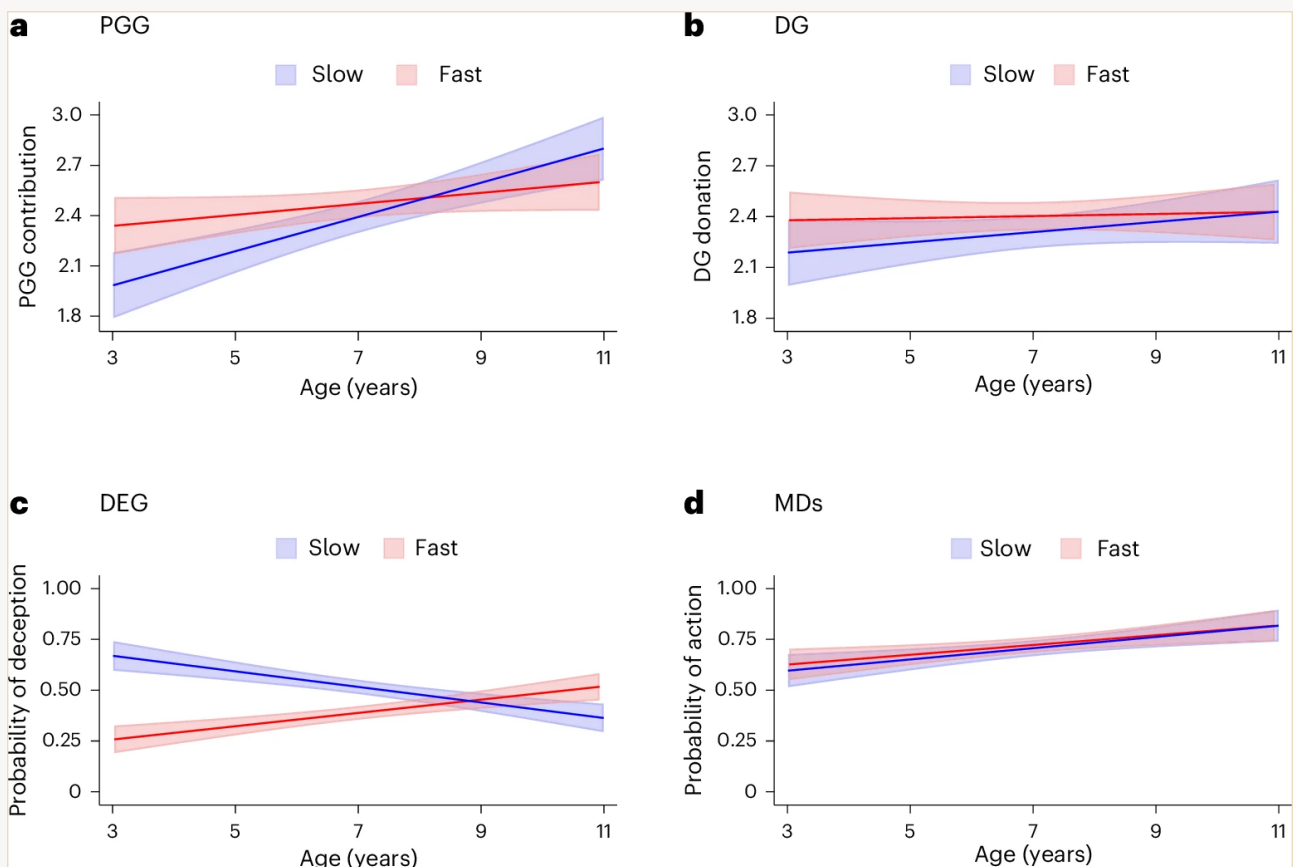

Рисунок 3 зі статті розбиває результат за задачами. PGG означає Гру в суспільні блага — задачу на співпрацю, де діти вносять цукерки до спільного фонду. DG означає Гру «диктатор» — задачу на дарування. DEG означає Гру на обман, де чесність конкурує з вигіднішим для дитини результатом. MDs означає Моральні дилеми, де дитина обирає, чи можна завдати шкоди одному, щоб урятувати п'ятьох. Кожна панель показує, як змінювалася поведінка з віком після врахування режиму рішення. Лінії — передбачені значення звичайного методу найменших квадратів; затінені смуги — 95% довірчі інтервали, кластеризовані за учасниками. Головне для звичайного читача — відтінок: широкий результат за Просоціальністю зібраний з кількох ігор, і криві на рівні задач не всі однакові.

Margoni et al. / Nature Human Behaviour CC BY 4.0

Результат — не гасло

Є два спокусливі гасла, і обидва надто прості.

Перше: **діти від природи добрі**. Стаття цього не доводить. Вибірка складалася з італомовних дітей Північної Італії, набраних через школи й дитячі садки, що обслуговують населення із середнім доходом. Автори прямо застерігають від широких культурних узагальнень.

Друге: **роздум робить людей егоїстичними**. Стаття й цього не показує. У старших дітей повільні просоціальні вибори ставали сильнішими. Історія розвитку — не гріхопадіння з невинності. Це радше перенесення: те, що рано виявляється у швидких виборах, дедалі більше стає доступним рефлексивному ухваленню рішень.

Саме ця відмінність — суть. Дослідження не запитує, добрі діти чи погані. Воно запитує, як різні режими вибору — швидкий і повільний — співвідносяться з просоціальною поведінкою в міру дорослішання дітей.

Наскільки надійні дані

Для головної закономірності — доволі надійні. Вибірка велика для такого роду експериментів про розвиток: **537 дітей** віком від 3 до 10 років. У плані дослідження дітей випадковим чином розподіляли за швидкою й повільною умовами. Автори спиралися не на одну гру, а поєднали кілька соціальних задач і перевірили, чи зберігається закономірність у кількох перевірках на стійкість.

Стаття також повідомляє менш ефектні, але важливі перевірки. Результати збереглися, коли вік групували в інтервали, а не розглядали як неперервну лінію; коли виключали наймолодших дітей; коли включали дітей, які не пройшли перевірки розуміння; коли виключали дітей, які не дотримувалися швидкої умови; і коли факторну структуру оцінювали окремо для молодших і старших.

Але обмеження реальні.

По-перше, **не було нейтральної умови**. Дітей або підштовхували відповідати швидко, або просили зачекати. Це означає, що стаття порівнює швидкі й відстрочені вибори, а не одне з них із необмеженою базовою лінією.

По-друге, партнери були вигаданими, хоча дітей змушували вірити, що вони справжні. Для контрольованих лабораторних ігор це нормально, але це не те саме, що спостерігати, як діти домовляються зі справжніми однокласниками в живій соціальній обстановці.

По-третє, дослідження **не було попередньо зареєстроване**. Дані й матеріали доступні через OSF, але це дослідження не зафіксувало план аналізу заздалегідь.

По-четверте, вибірка культурно вузька. Північна Італія — це не «дитинство» взагалі. Просоціальний розвиток може різнитися залежно від соціальних норм, шкільного навчання, сімейного середовища й економічного контексту.

Отже, безпечний рівень довіри такий: високий — що ця вибірка за даних задач і

часових умов показала описану закономірність розвитку. Нижчий — що та сама крива виявилася б без змін в інших культурах, задачах чи у взаємодіях у реальному світі.

Чому це важливо

Дорослі суперечки про мораль часто протягують просту модель: порив — тваринна частина, обмірковування — цивілізована. Психологія розвитку робить цю модель важчою для утримання.

У цьому дослідженні швидкі вибори наймолодших дітей не були тією егоїстичною базовою лінією, яку розуму треба було виправляти. Швидка просоціальність уже була тут. Зміною розвитку було те, що повільні, рефлексивні вибори ставали більш просоціальними з віком.

Із цього випливає корисний висновок. Моральний розвиток, можливо, не лише придушення поганих поривів. Він може бути й процесом, у якому діти вчаться переносити ранні кооперативні, чесні й такі, що враховують інших, реакції в повільніше, обміркованіше міркування.

Це тихіша й краща історія, ніж «діти чисті». Вона каже, що просоціальність може починатися як те, що діти роблять швидко, і ставати тим, що вони вміють робити й обмірковано.

Чистий підсумок

Дослідники протестували 537 італомовних дітей віком від 3 до 10 років у задачах на соціальні рішення, що включали співпрацю, дарування, чесність, прийняття несправедливих пропозицій і моральні дилеми. Дітей випадковим чином відносили або до швидкої відповіді — протягом 10 секунд, — або до очікування щонайменше 10 секунд перед відповіддю. Факторний аналіз виявив три широкі закономірності: Просоціальність, Соціальний оптимізм і Поступливість. Головний результат був про розвиток: серед наймолодших дітей швидкі вибори були більш просоціальними, ніж відстрочені; швидка просоціальність залишалася відносно стабільною з віком; а обміркована просоціальність зростала з віком, поки до 9–10 років розрив не закрився. Дослідження не доводить, що діти повсюдно або вроджено добрі. Воно показує — на одній північноіталійській вибірці та в специфічних лабораторних умовах, — що ранні просоціальні пориви можуть бути стабільними, тоді як рефлексивне просоціальне ухвалення рішень зміцнюється впродовж дитинства.

Перевірка без нісенітниць

Що стаття показує: На вибірці з 537 італомовних дітей дефіцит часу був пов'язаний з вищою Просоціальністю в наймолодших, тоді як обміркована Просоціальність зростала з віком і наздоганяла до пізнього дитинства.

Що правдоподібно, але не доведено: Що ранні просоціальні інтуїції дають основу, яку діти згодом учаться виражати через рефлексію. Закономірність узгоджується з такою інтерпретацією, але план дослідження не може чисто відділити вроджені схильності від раннього соціального навчання.

Чого воно не показує: Що всі діти від природи добрі; що роздум робить дітей егоїстичними; що та сама крива розвитку слухна для всіх культур; або що кожен вид просоціальної поведінки йде тим самим шляхом.

Головні обмеження: Немає нейтральної за часом умови; вигадані партнери; північноіталійська шкільна вибірка; відсутність попередньої реєстрації; і лабораторні ігри, що спрощують реальне соціальне життя.

Наскільки впевненим має бути звичайний читач? Доволі впевненим — у описаній закономірності всередині цього дослідження. Помірно — у ширшій інтерпретації про розвиток. Низько — у будь-якому розмашистому твердженні про людську природу.

Джерела

Margoni et al., Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood, *Nature Human Behaviour* (2026)

<https://doi.org/10.1038/s41562-026-02487-4>

Open Science Framework repository for study data and materials

<https://osf.io/xpsqe/overview>